Сшиток 46 5. жовтня 1923.
Ціна 15ц 10 за $1.25
ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ

Підрване дитя

Роберт Блюм

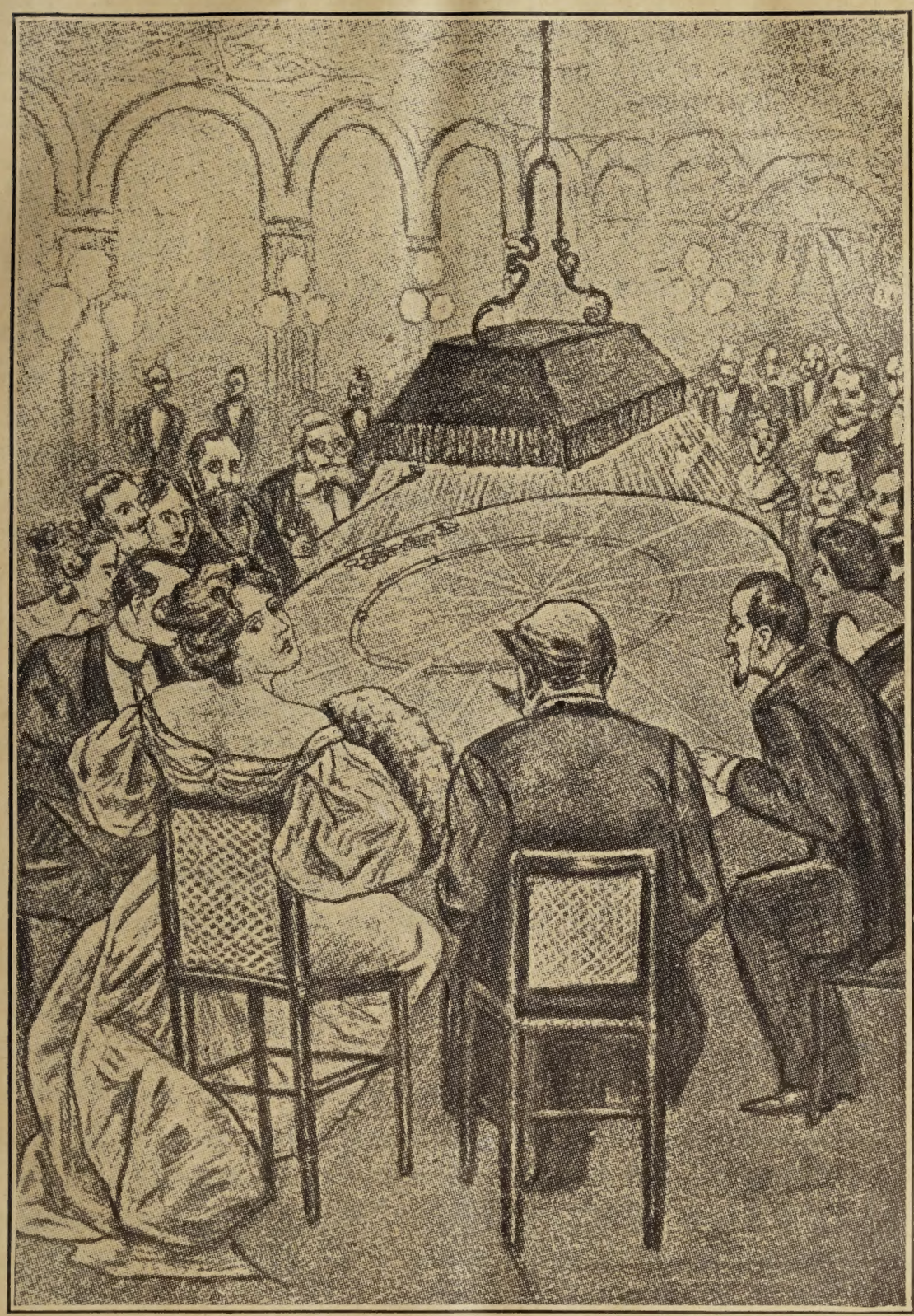

При грі в рулєту.

Хора ставала неспокійною. Її віддих був що раз то тяжший. Вхопила дитину за руку.

— Боже! Коби хоч батечко вернув! — шепнула. — Так мені сумно!

— Мамочко, чи може покликати?

— Ні, Геню! Він вже скоро верне — не довго вже там задержить ся.

Дитя відповіло:

— Ні, мамочко, довго се потреває! Мене діти допитували чи то дійсно батечко нині виступає на сцену й буде ликати мечі...

Із страшним криком схопила ся хора й майже забуваючись вдивила ся в дитину.

— Геню — що говориш? — ликати ме... Милостивий Боже! Ні — ні! — Йди, Геню — може ще не запізно! Йди — скажи, що я хора— нехай вертає — нехай не йде на сцену — його житє...

Хлопчина стрівожив ся — заплакав.

— Йди — говорила хора, тяжко дихаючи. — Йди по батька. Нехай вертає — йди — Геню, йди...

Дитя тремтіло всім тілом. Схопило ся з місця й побігло до цирку.

Гейні відхилив заслону. Не зважав на людий. Побіг дальше. Не звертав на се уваги, як всі в напруженю слідили за роботою артиста.

Там стояв Франконі — блідий. Його штука остаточно не була так дуже небезпечною — лиш треба було мати велику вправу. Тепер він втворив уста і меч ізсунув в пролик. А в ту-ж саму хвилю почув якесь подражненє.

Не зважав на се — меч ізсунув ся аж по ручку. Але небезпека ще не проминула. Тепер треба було переждати спокійно, вважати щоб неосторожно не похитнути ся.

Зібрані люди бачили напруженє артиста й душею відчували небезпеку, яка йому загрожувала.

— Батечку — живо — живо ходіть — мамі так недобре!

Із тим криком підбіг до нього Гейні. Франконі почув се — здрігнув ся. Із його лиця можна було вичитати, що стало ся щось над'звичайного, страшного і — в туж хвилю із його уст вибухнула кров. Нещасний закрутив ся

— витягнув ще меч. Запізно однак! Сам собі зробив смерть! Страшенно зблїдло лице — захаркотїв — і без тямки повалив ся на землю.

Видців жах напав. Всї схопились із місць — понесли ся страшні крики, — накликуваня о поміч... А із уст нещасного раз за разом виприскувала кров.

Хлопчина з криком кинув ся до свойого батька.

Обіймив його руками, заливаючись гіркими сльозами

В тім підбігла — Ільона. Була прибрана до виступу. Вклякнула побіч помираючого і злегка підняла його голову.

— Милосерний Боже! Моє прочуте! — а звертаючись до директора, що якраз підбіг, кликнула:

Бійте ся Бога! Ратуйте його! Подумайте про його хору жінку, про дитя! Ох, Боже! Ратуйте його!

Крик розпуки молодої дївчини стягнув також других. Безрадні окружили тїло помираючого.

— Не — оставляй — те — моєї — хорої — нещасної — жінки — догляньте — мою — дитину — вишептав ще нещасний, благаючи витягнувши руки до директора, що схвильований вхопив їх і запевнив:

— Не журіть ся, що лиш в моїй силї буде, все зроблю для них!

—І я не оставлю їх! — крізь плач сказала Ільона, а якесь дивне світло прояснило лице помираючого. Ще раз послїдними з'усилями притиснув сина до грудей, відтак наступив новий вибух крови — голова повисла — і в кілька хвилин пізнїйше скінчили ся його терпіня.

В ту саму хвилю Ільона відтягнула від мертвого тїла майже несвідоме вже дитя.

Люди мовчки розходились. Цирк залягла тишина, сум та жаль.

Перша Ільона подумала про нещасну жінку, що самісінька вижидала повороту свойого чоловіка. Пішла до неї враз із дитиною.

— Геню! Не кажи мамі, що тато вже не жиють! — йдучи остерігала Ільона. — Чуєш? Не кажи! Скажемо, що вони заняті та незабаром вже вернуть. Але не можна плакати, Геню, а то мама всього доміркуєть ся!

Хлопець кивнув головою й ковтнув слези.

— Завтра дам тобі щось гарного, коли будеш чемний! — замавляла його Ільона, із трудом слези ковтаючи. — Ходи до мамочки, вона десь з трівогою вижидає батька!

Увійшли у віз.

На відгомін їх ходу хора підняла ся на ліжку.

— Генрику — промовила слабим голосом — ти тут? О, Боже, як то я боялась...

А коли заглянула Ільону, ведучу хлопця, трівожно скричала й за руку вхопила бліду дівчину.

— О, Боже, де є Генрик? Чи — що — стало ся — — йому?

— Ні — вспокійте ся пані — незабаром верне! Тепер там занятий — мусів остати. Прислав мене сюди, щоб вас заспокоїти.

Хора нічого не відповіла — повалилась на подушки. Віддих її був дуже тяжкий. Нічого вже не бачила.

Нараз втворила очі та вишептала з трудом:

— Так мені якось дивно — о, Боже, чому Генрик пішов?... Здаєть ся мені — що мушу вмирати!...

— Мамочко!

Дитя підбігло до хорої і вчепило ся її, так немов пустити її не хотіло. Руками обіймило її голову, а вона звільна втвирала уста й ледво чутним голосом говорила:

— Бідне ти — дитя. — Але ти — маєш — ще — батька. — Він тебе — захистить. — Я — не можу — ждати — аж — він — верне. — Геню — дорогий — поздорови — батька. — Ільоно — потіш його — я — я вмираю — — —

Глубоко зітхнула — злегка здрігнула ся — і нещасна вже не жила.

Майже несвідомо вдивляла ся Ільона в помершу.

— Щаслива! Доля пощадила їй ще найбільшого удару!... Разом перенесли ся у вічність — подумала. — Щасливі — позбули ся нараз всіх терпінь.

Звільна підняла ся, взяла на руки заплаканого хлопчину й понесла до директора. Коротко розповіла, що зайшло.

Франконього зложили у возі побіч жінки.

Ільона займила ся дитиною, що майже рівночасно стратила батька й матір. Перевела дитя у заїздний дім,

де воно змучене плачучи й заснуло. Опісля Ільона відшукала директора.

— Що станеть ся тепер із бідною дитиною? — спитала.

— Заберем до Адріянополя. Може богач-стрий займеть ся його долею.

— Справді! Я сама заведу бідного хлопця до того богача. Може хоч на стільки мати ме милосердя, що не виречеть ся сироти!

Тихо вернула до дитячого ліжка.

— Спи, бідна сирітко! Твої родичі вже там, в небі — вільні від всякої журби споглядають на тебе, а їх любов і з поза гробу тебе охоронить!

Я тебе не оставлю, доки не знайдеш певного пристановища. Не забуду погляду твойого вмираючого батька, що передав тебе моїй опіці.

Бідне, бідне дитя. Так много нараз ти стратило!...

РОЗДІЛ CXXXI.

ДИВНО ЗЛОЖИЛО СЯ.

Від часу коли пропала Єлена, старий князь Нелідов щораз більше недомагав та майже не виходив із замку.

Всї його стараня, щоб віднайти слїд пропавшої, не увінчали ся успіхом. Минуло вже 14 днів від того часу, а стан його здоровля все погіршував ся та нїщо не могло його зацікавити та вирвати із тяжкого суму. Олекса щораз частїйше та довше перебував в його товаристві, так немов з великої чутливости до стрия. Тож і не диво, що князь із кождим днем щораз більше його цінив та любив.

Одного дня, коли князь в глубокій задумі засидів ся у фотелю, нараз увійшов в кімнату Олекса, видно сильно схвильований.

Князь глянув неспокійно й перший поспитав:

— Чи може приносиш менї вістку про Єлену? Чи попали на її слїд?

Олекса кивнув головою.

Після хвилї подав князеви лист.

— Сьогодня із рана дістав я сей лист — сказав. — Піймете моє счудуванє, стрию — я-ж бо нїколи не думав щоб вона щось подібного могла вчинити!...

Тимчасом князь півголосом читав:

Дорогий Ерику!

Ви певно журите ся мною, особливо мій коханий, добрий батенько, якого я покинула, не попращавшись навіть. Але инакше я не могла зробити.... Від довшого вже часу я кохаю чоловіка, із яким колись разом працювала в цирку. Довго я борола ся із моєю пристрастю, але остаточно піддалась їй.

Не знаєте про се, що через цїлий час мойого побуту в домі мойого батька, я переписувалась із тим чоловіком. Він все напирав на се, щоб я пішла за голосом мойого серця і стала його жінкою. Остаточно я так і зробила. Покинула я вас, бо моя любов до нього була більша, як любов до батька. Я оставила вас, щоб на віки із ним получити ся!

Князь перестав читати, а із його грудий добув ся стогін болю.

— Се неможливе! — шепнув. — Вона — вона дочка князя — так забула ся, що хоче стати жінкою циркового артиста!

Олекса дивив ся вперед себе із жалем — так наче глубоко вражений, обманутий коханець.

— І менї також тяжко в се повірити — сказав — щоб вона на таке пустилась, не зважаючи зовсїм на своє походженє.

Після хвилї мовчанки князь читав дальше:

Даруй менї, Ерику! Тиж добре знаєш вже від давна, що я тебе нїколи не кохала, а лиш на бажанє батька я мала стати твоєю женою. Я вже давнїйше тобі щиро призналась в тому, але ти мене потїшав, що з часом тебе покохаю, і разом будемо щасливі. А однак ти помилив ся, Ерику! Із кождою днинною щораз більше тяжіла менї ся неволя, аж нарештї — в розпуцї — я зірвала пута, шукаючи волї та щастя!...

Втїкла! Лиш брилянти, які менї колись батечко подарував, я забрала — більше нїчого. А тепер, коли я щаслива при боцї мойого чоловіка, хочу просити о прощенє у мойого батечка. Ерику! Я знаю твій вплив на батька і тому благаю тебе, будь вирозумілим! Проси Його, щоб менї простив. А коли дізнаю ся від тебе, що тобі вдало ся дорогого мойого батечка переконати, тодї моє щастє буде цїлковите.

Скажи Йому, що я не могла инакше поступити. Що я почувала ся нещасливою, нужденною...

Благай Його, Ерику — а я вдячна тобі буду за се!

Лист випав із темтячих рук старця. Його голова похилила ся на поруче фотелю.

— Єлено! і що-ж ти наробила? — ридав в розпуці. — Ти кинула ся в обійми цирковця і потайки з ним втікла? Не думала про старого, сивого батька, ні про біль його та журу. Про все забула, лиш себе і своє щастє мала на думці. О, ти хиба ніколи не любила мене, коли так поступила! Від сьої хвилї — тут його голос задрожав із великого болю — ти не є моєю дитиною, бо сама зірвала послїдні вузли, що мене з тобою лучили, бо відіпхнула серце свойого батька!...

Князь замовк, а Олекса, що пильно йому приглядав ся, в його очах заглянув слези. З початку не потїшав його, бо біль за сильно обняв серце старця. Аж остаточно, по довгій ,страшній мовчанці, похилив ся над ним, взяв його за руку й лагідно промовив:

— Простїть їй стрию! Вона тяжко провинилась, але й відпокутує за се. Незабаром пізнає, що гнала за марною тїню, позбуваючись правдивого щастя!

Князь глянув на нього до глубини серця зворушений.

— І ти так говориш, Ерику? Ти, супроти котрого вона найбільше провинилась? І ти маєш слова прощеня для неї?

Олекса знаменито вдавав зболїлого а однак вирозумілого любка!...

— Я її за сильно кохав, щоб мав тепер ненавидїти! — шепнув, закриваючи очі. — Я вже давнїйше відчув був се, що її серце до иншого належить — але сього я таки не сподївав ся... Зразу я самий не міг піймити, що се є зі мною, а в послїдних вже днях я прямо боров ся з собою, чи подїлитись би із вами, дорогий стрию, своїми здогадами. А тепер вже маємо певність, розуміеть ся гіршу, як можна було припускати!... А однак — помимо сього чи, радше, саме тому — жаль менї нещасної, бо сама сунеть ся в пропасть.

— Чи знаєш, що се за чоловік? — спитав князь беззвучним голосом.

— Так, стрию, знаю його! Єлена нераз згадувала про нього. Злий він, очайдух, але дуже вродливий, а сим він з'єднує собі всїх жінок. Називаєть ся Генрік. Та він несталий — незабаром остогидне йому Єлена — жаліти ме, що звязав ся із нею а тодї покине нещасну.

— Вона-ж і заслужила на се! — шепотом сказав князь, пробуючи підняти ся.

Але враз зойкнув, лице посинїло, очі задубіли — і тяжко впав у фотель. Силу йому відоймило.

Олекса жахнув ся. Схопив ся з місця й подзвонив. Слузї приказав сейчас покликати лїкаря.

Перенесли князя на ліжко, а прибувший лїкар заявив, що стан хорого, хоч хвилево не є грізний, то все дає причину до поважних побоювань...

Олекса тепер князя не відступав. Другого дня стало князеви остілько лекше, що здобув вже силу в руках і ногах, а лиш говорити ще не міг. Олекса, побачивши, що князя гризе якийсь несупокій, приніс папір та перо а старець тремтячою рукою написав: „Чую ся дуже слабим, хочу зробити завіщанє".

Олекса не зрадив своєї радости. Ба навіть старав ся вибити князеви сю думку із голови. А коли князь впирав ся, Олекса — начеб то із нехотя — згодив ся о все подбати.

Якраз увійшов лїкар, а дізнавшись про се, рішучо заявив, що справу із завіщанєм треба відложити. Своє рішенє опирав на сїм, що се може князя за сильно зворушити та потягнути за собою лихі наслїдки.

Князь згодив ся на се рішенє лїкаря а Олексї також не остало нїщо, як вдавати, що се стало ся також і по його думцї.

Третого дня стан хорого остільки поправив ся, що він вже міг говорити, хоч із великим ще трудом. Приведено нотаря і в присутности Олекси князь приказав списати послїдню свою волю. Із виїмком кількох записів для старих слуг, все своє добро передав синови свойого брата, князеви Ерикови Нелїдови, признаючи його головним своїм спадкоємцем. Окремо же зазначив, що дочка Єлена одержати має лиш правом забезпечену їй частину.

Підписавши завіщанє, князь попав в цілковите майже безсилє. Не доглянув сердега чортячого вдоволеня на лици Олекси. А він — здобув оконечну ціль своїх бажань — незабаром вже стане спадкоємцем величезного майна!... Розмова із лікарем впевнила його в сьому. Лікар бо заявив, що стан хорого є незвичайно загрожений та що він хиба вже ніколи не прийде до здоровля.

— — — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

Ерик дізнав ся від Еви й доктора Бравера, що Єлена десь пропала.

Завдяки вважливим стараням Еви, стан хорого із кож дим днем поліпшував ся. За радою доктора Бравера рішено наразї оставити Ерика на лісничівці. Тут він був безпечний перед своїми ворогами а хазяї знова були незвичайно ввічливі супроти своїх гостий. Від часу, коли на лісничівці стало людніше, настало там якесь зовсім нове житє, а старенька лїснича зовсім віджила на вид щастя тих двоїх молодят... І доктор Бравер також часто заїздив сюди. Вже й не думав про дальшу подорож а занятий був справою свойого приятеля й бажанєм відкритя місця перебуваня Єлени. Тепер бо доперва пізнав, як сильне було його почутє до тої вродливої дівчини.

Та пусті були його стараня. Не віднайшов слїду по Єленї, хоч пильно старав ся.

Одного дня, коли Бравер знова волочив ся вулицями міста, почув нараз позад себе якісь крики. Коли же відвернув ся, побачив, що много людий бігло в напрямі до розпочатої будови. Мимохіть і він туди наближив ся.

— Що стало ся? — спитав.

— Хтось впав із будови! — відповіли.

Насилу зробив собі дорогу поміж натовпом людий і спинив ся перед нещасним чоловіком, що лежав на землї. Похилив ся над ним і оглянув. Не знайшов ніяких знаків на тїлї і, звертаючись до зібраних, приказав:

— Постарайте ноші. Єсьм лїкарем й відведу хорого до його мешканя!

На його рішучий приказ, принесли ноші та зложили на них тїло потовченого.

— Як зветь ся сей чоловік і де мешкає? — спитав доктор Бравер.

— Се Мербах! — відповів один із теслів стоячих побіч. — Мешкає на Стрілецькій вулиці, у свойого брата. Я також піду з вами.

— Добре, ведіть нас!

Як можливо найскорше перенесено нещасливого до його мешканя на передмістю. Там їх приймила бліда, старша вже дівчина, сестра Мербаха.

— Ох, Боже! — скричала зі страху — що стало ся?

Лікар короткими словами пояснив, але треба було аж довшого часу, поки дівчина здобула рівновагу і прибувших ввела до кімнати, хоч бідно але дуже чисто уладженої.

Тут його осторожно положили на ліжку і розібрали а доктор Бравер почав його оглядати. Оглянувши, заявив що нема великої небезпеки — нещасний зломив лиш ребро — потім видав розпорядженє що та як робити і заявив, що вечером знова прийде.

Коли хотів написати рецепту, сестра хорого втворила бічні двері та увійшла до сусідної кімнати по перо й чорнило. Бравер мимохіть провів її оком, але зараз же схопив ся із крісла. Там, в другій кімнаті, недалеко вікна, заглянув струнку стать дівочу.

Чи може привиділось йому?... Аджеж її він знає!...

Самий не розуміючи, що робить, підійшов до дверий — коли се двері ще більш розкрили ся і на порозі станула сестра Мербаха, тримаючи в руках прибори до писаня. Побачивши лікаря, вона — як видно було — жахнула ся, хотіла живо заперти двері за собою, але він рішучо крикнув:

— Пропустіть мене, мушу тамту паню побачити!

Надармо старала ся замкнути перед ним двері, Бравер відсунув її на бік й переступив поріг кімнати. В туж хвилю дівчина при вікні відвернула ся. Пізнав її — була се Єлена!

Із найбільшою радістю та в зачудуваню простягнув до неї руки, а вона їх сердечно стиснула.

Бравер зразу не міг знайти слів на відповідь. Доперва по хвилі, сердечно стискаючи тремтячу її руку і в очі споглядаючи, промовив зворушеним голосом:

— Так, дійсно, се чудо! Але скажіть мені, пані, передовсім — що ви тут робите?

В туж мить Мербахова сестра трівожно скричала:

— Йдіть живо із відси, пане лікарю! Мій брат за хвилю поверне! Колиб спостеріг, що ся пані із ким чужим розмавляє, то вбив би мене!

Бравер здивовано глянув на Єлену, що тепер живо підхопила:

— Так, се правда! Він простак і дуже лихий! Йдіть тепер! Так буде найкраще. Вечером вернете а тоді поговоримо про все!

— А чи застану вас ще вечером? — спитав лікар неспокійно.

— Напевно! — відповіла Мербахова сестра. — Братови не скажу, що ви бачили сю паню, бо він би її в иншому місці примістив.

А звертаючись до Єлени, сказала :

— Ви мені довіряєте — неправдаж?

— Так! Вона нас не зрадить! — потвердила Єлена. Відтак подала докторови руку й тремтячим голосом промовила: — До побаченя, пане докторе, сьогодня вечером!

Похилив ся — й поки могла сьому перешкодити — поцілував її в руку. Відтак відійшов. А була се вже найвисша пора, бо майже рівночасно якийсь мущина увійшов до кімнати, де лежав хорий. Счудуваний спинив ся на порозі, коли побачив брата в ліжку, а побіч нього лікаря.

Бравер пояснив, що стало ся, відтак живо відійшов. Арно Мербах ні в думці того не мав, що лікар міг бачити ту дівчину в сусідній кімнаті.

Тяжко описати із якою тугою Єлена вижидала того вечера. Дивним їй було, що якраз той її відшукав, про якого все думала і котрий із кождим днем ставав її серцю близшим та дорозшим. Раділа безмірно, але рівночасно й глубокий біль стискав її серце, коли згадала, що та любов є зовсім безнадійною. Ніколи — сама себе впевняла — не стану жінкою Бравера! Страховище провини, ціла минувшість стояла помежи ними. Ніколи, ніколи не получить ся із тим шляхотним чоловіком, якого вона так високо цінила.

В безмежному болю вона гірко ридала, що мусить виречи ся так великого щастя.

Коли вечером прийшов Бравер, сейчас пізнав, що Єлена плакала. Сердечно її поздоровив та попросив, щоб йому розповіла яким способом дістала ся в се місце.

Єлена лиш з трудом запанувала над собою, щоб не зрадити бурі, що торгала її душу.

— Коли в той вечір я отримала листа від вас, в якім ви просили мене прийти на королївську площу, я сейчас поспішила туди, нічого злого не прочуваючи.

Бравер аж крикнув із великого дива:

— Пані дістали листа від мене?

Єлена, не відповідаючи на се, із болїсною усмішкою на устах так дальше говорила:

— Так, я пішла туди, в надії, що там стріну вас. На місці вже, під памятником, приступив до мене якийсь незнакомий мущина і спитав мене, чи се я Єлена Нелїдов. А коли я потвердила се, він просив мене, щоб я пішла за ним туди, де ви мене вижидаєте. Тоді він завів мене сюди, до сьої кімнати, самий же забрав ся, заявляючи, що незабаром верне. Невдовзї після того втворили ся двері, а на порозї станув наш спільний ворог — той облудний Ерик Нелїдов.

— Милостивий Боже!

— Так піймете моє положенє та мій жах безмірний. Із злобною насмішкою заявив менї, що тут остану, у його приятеля Мербаха, що пильно доглядати ме за мною. Хотїв мене присилувати, щоб зараз другої днини я звінчалась із ним. Та я рішучо відказалась. Тоді пішов, оставляючи мене моїй власній долї. Був ще два рази після того, та грозив, що перевезе мене в місце, де буду зовсїм відтята від світа, наколи не згоджу ся стати його жінкою... Так зрозумієте тепер, чим є ваша поява для мене. Знаю вже бодай тепер, що я не є опущеною!...

І гіркими слезами заливаючись подала йому руку.

Він же, тремтячи із зворушеня, сказав:

— Я й самий догадував ся, що той гольтіпака свою руку вмішав в сю справу! А він також і супроти Ерика Нелїдова допустив ся страшного злочину.

І короткими словами розповів, що стало ся із молодим князем.

Так час минав їм незвичайно скоро. Нараз Бравер схопив ся і сказав:

— Мушу відійти, бо Мербах кождої хвилї може сюди надійти. Найкрасше буде, коли ви, панї, сейчас підете зі мною на лїсничівку — до наших сердечних друзяків.

— Нї, пане лїкарю! — заявила Єлена, сумно головою заперечуючи. — Сьому рішучо спротивилаб ся Мербахова сестра, а я-б не хотїла наражувати її на знущаня брата. Треба подумати — може знайдемо спосіб...

Бравер нагло перебив.

— Маю спосіб! — кликнув. — Вдасть ся. До завтра поводїться спокійно. Нї Мербахова сестра, нї хто другий не повинен дізнати ся про наш намір. Лиш прошу, постарайте ся перешкодити, щоб двері сї замкнено. Завтра вечером — наколи самий не прийду — прошу, зробіть все, що зажадає чоловік, що передасть сей перстень.

Тут вказав на перстень, що мав на пальци.

— Все зроблю, що прикажете! О, колиб — —

Та в ту хвилю із долини почули голос Мербаха.

Єлена здрігнула ся.

— Йдіть, ради Бога — йдіть!

Бравер взяв капелюх.

— Не попадайте в розпуку! — Шепотом просив.

РОЗДІЛ CXXXII.

ПІМСТА НЕДАЛЕКА.

Коли бароиха Герварт очутила ся, із жахом великим побачила перед собою Алфельда і зараз пригадала собі, що зайшло.

Руками заслонюючись перед ним, відступала.

Алфельд же приглядав ся їй із злобною усмішкою.

— Не дуже мила се несподїванка — що? Хотїли, бачу, чимскорше кудись звіятись а тут — чорти наднесли Алфельда. Го, го! Пташка так легко не вилетить із відси!

Бароиха — сперта об стїну — не могла перемогти свойого жаху. Лиш з трудом вдало ся їй — бодай на хви-

лю — здавити свою лють. Пригладила волосє і, все ще жахливо споглядаючи на нього, шепнула:

— Лишіть мене! Чую ся хорою!

— Га, га! Вірю — дуже вам вірю! Се-ж бо не жарт, таким способом позбути ся нареченого. Та передімною ви так легко не висмикнете ся. Передовсім хочу знати, коли дістану гроші?

Була безрадною. Гроший, яких він бажав, не мала в в дома. В першу хвилю не знала, що почати. А коли заглянула в його очах грізні вогники, живо сказала:

— Прийдіть завтра, десь коло 10-тої години зрана.

Алфельд був тим вдоволений. Якраз забирав ся до відходу, але надумав ся і наближив ся до неї.

— Але нехай пані баронова не думають втікати! Бачите. у мене добре око. На будуче не буду мав милосердя. Остаточно віднайде вас поліція, коли їй розкажу цікаву історію про баронову Герварт!

Бароніха відвернула ся й нерадо шепнула:

— Ні, ні! Дістанете гроші — лиш прийдіть завтра зрана!

Бароніха живо відійшла а Альфельд із глумом глядів за нею.

— Хиба вже не мати ме охоти виїздити! — сказав з'їдливим тоном. — Але не пошкодить бути осторожним! Останемо тут, бо може баронова ще раз забагне втікати!

Бароніха живо йшла, щоб тільки не бути близько того страшного чоловіка. Однак надармо розглядала ся за повозкою, мусіла досить довго пождати, поки одну, приловила що відвезла її домів.

Страшно погано перевела ніч ся пишна жінка, що так нагло впала в низ із самого вершка своїх мрій.

Коли слідуючого дня встала із ліжка, була хора і знеможена, а коли глянула в зеркало, аж жахнулась — так сильно змінило ся її лице.

Нараз вступила в неї якась дивна сила. Вона мусить щось почати! Все, що можливе, зробить щоб лиш не згинути марно. Рішила зажадати від сина звороту гроший і ними хотіла заспокоїти Алфельда, та чимскорше від нього увільнити ся.

Зібрала ся й увійшла в синову кімнату.

Спинила ся на порозї а на її лици відбив ся гнїв. В кімнатї був скрізь нелад. На підлозї лежали порозкидані части убраня, а на столї кілька срібних гроший. Альфонс же лежав — на-пів розібраний — на ліжку і в голос хропів.

— Знова змарнував ніч при чарцї, картах та жіночках! — шепнула й лиха підійшла до нього й почала здорово торгати.

Але досить часу минуло, поки Альфонс пролупив очі.

— Бій ся Бога! — крикнула бароиха, не будучи в силї свойого гнїву довше здержувати. — Вставай, чейже вже час! Встидай ся, як же ти поводиш ся!...

Альфонс із гнївом глянув на матїр. Відтак знова замкнув очі, протягнув ся, зївнув й воркнув:

— Не можна навіть спокійно виспати ся! Ви-ж могли пізнїйше прийти!

— Але-ж Альфонсе! Чейже се білий вже день! Де-ж ти був в ночі — коли вернув?

— Як же менї про се знати? — відрубав Альфонс. — По вчерашнїй невдачі, я зовсїм зле почував себе. Скрізь мене зачіпали та злобно підсміхали ся, питаючи про мою подорож по Італії. Так я залив хробака, аж остаточно й тут... і вказав на свою голову.

Бароиха прикусила уста зі злости. Гидувала ним, а однак мусїла здержуватись, щоб його не роз'ярити.

— Альфонсе, я прямо в розпуцї! — сказала. — За годину Алфельд прийде по гроші, а я так скоро не можу їх роздобути. Знаєш, що майже всю готівку я протратила на приготованя до весїля. Сама не знаю, що тепер почати. Дай менї — прошу — ті гроші, що я дала тобі на подорож. Сим бодай зможу наразї Алфельда заспокоїти!

Альфонс зразу наче несвідомий вдивляв ся в матїр, відтак почав шукати в кишенях.

— Гм! Дурна історія! — воркотїв. — Я лиш цікавий, скілько менї ще гроший остало.

Бароиха приглядалась йому із великою нетерплячкою.

— Але-ж Альфонсе, чейже ти всїх гроший не мав при собі! Лиш пригадай собі, де ти їх подів.

Альфонс знова видивив ся на матїр, немов то не міг

зрозуміти, чого властиво хоче. По хвилї знова почав шукати по кишенях.

— До чорта! — зрепіжив ся і кинув убранєм на землю. — Звідки маю про се знати кілько я видав через ніч. Ви дали менї гроші, так вони до мене належали — а я міг ними розпоряджати після моєї вподоби — чомуж тепер мавби їх звертати?

Барониха зрозуміла. Напали її нервові дрощі. Живо підійшла до сина і взяла його за рамя.

— Кілько ще маєш? — спитала беззвучним голосом.

Альфонс в першу хвилю спустив очі, потер чоло — очевидно не знав що відповісти. Опісля однак гордо підняв голову в гору й зарозуміло відповів:

— Хиба зрозумієте, що вчера я був в скаженім настрою... Ага! Тепер пригадую собі: Вже після півночі розпочато нову гру. І я дав ся намовити. Певно знова не повело ся менї, бо — здаєть ся — десь доперва над ранком, коли вже майже все програв, пішов я домів!

— Альфонсе! Бій ся Бога — чи ти здурів? Чи хочеш мене в нещастє загнати? Стільки гроший! — бідкалась бароних. — Але-ж се немислиме, щоб ти так много гроший в кількох годинах програв. Збери свої думки — може бодай де-що тобі остало.

— Нї! — воркнув нерадо. — Не маю! Вчера я був в такім роз'яреню, що за всяку цїну хотїв в собі приглушити лють та біль.

Спер голову на руки — був змучений, рівнодушний до всього — а мати, в найбільшій розпуцї, ходила по кімнатї та ломила руки.

— Що-ж тепер пічну? Ми вже зовсїм в руках Алфельда, а не сумнїваю ся, що той драб знищить нас, коли не заспокою його жаданя.

Альфонс хрипливо зареготав ся.

— Чому-ж ви дали ся в руки тому драбови? Чому-ж не були осторожнїйшою? І що-ж вам із того майна, коли вічно дрожите перед вязницею?!

Того баронисї було за много. Станула перед сином та, зміривши його лютими очима, кликнула:

— І ти ще поважив ся менї дорікати? А хто-ж винен в тому нещастю?... Ти! Ти легкодушно тратив гроші! А ти також знав про все, що я робила і ти помагав менї

та приставав на все. Так яким же ти правом дорікаєш мені тепер?

— Ага! — відпер роз'ярений синок. — Розуміеть ся помагав — а що-ж було иншого робити? Але — правда — я остерігав вас?! А ви — ви-ж до всього швидкі — не застановляєте ся — а тепер — побачите який буде конець!

Бароніха не зважала на його слова. Неспокійно проходжувалась по кімнаті. Її журба й трівога не мали границь.

— Що робити? Не маю виходу! Бо коли Алфельд не дістане гроший, не зважати ме ні на кого — а тоді ми пропащі!

Альфонс злобно зареготав ся й кликнув:

— Не бійте ся! І він мусить бути осторожний! В хвилю, коли вас оскаржить, рівночасно й себе в біду запхає. Він грозить, щоб вас настрахати. Знає добре, що мусить мовчати, инакше й себе занапастить.

Бароніха задумала ся... Так, се правда, Альфонс добре каже! І нова надія вступила в неї.

— Так, твоя правда! — потвердила. — Рішучо відправлю його з нічим — побачимо, що він зробить. Зрештою, нема иншого виходу, коли й так не можу йому дати бажаних гроший.

Ще раз глянула на Альфонса, що знова перевернув ся на ліжко, й перейшла до своєї кімнати, щоб там застановити ся, що дальше має робити.

Коли в означену пору явив ся Алфельд, бароніха приймила його зневажливо:

— Хоч як старалась, не можу вам дати бажаних гроший! — відрубала.

Алфельд всміхнув ся.

— Пані баронова жартують! Пригадую нашу вчерашню змову і прошу поладнати справу!

— Алеж, кажу вам, що не можна було вистарати гроший! — кликнула бароніха з гнівом. — Не маю — зробіть, що вам подобаєть ся!

На таке принятє Алфельд не був приготований.

— Що-ж то, вона хиба здуріла? Не боїться його погроз? Вона хиба не знає які наслідки потягне за собою її відмова!...

Доперва після довшої хвилї охолов із зачудуваня а тодї грізно заявив:

— Застановіть ся, панї, що робите? Ще раз питаю вас: чи дасьте гроші, чи нї?

Бароніха, що стояла при вікнї, відвернула ся звільна та зміривши його згірдливим поглядом, сказала:

— Нї! Вже два рази я вам сказала, що не дам. Хиба ви вже зрозуміли!

Алфельдові очі блиснули гнївом. Затиснув кулак і погрозив баронисї:

— Добре — ви самі того бажаєте — і я не буду тепер нї на що зважати!

Підійшов до дверий .На порозї спинив ся, в надії що бароніха покличе його.

Але нї! Вона недбало сперла ся об вікно й байдужо глядїла на вулицю. Алфельд заскреготав зубами, закляв стиха і відійшов.

Бароніха свобіднїйше зітхнула. Добре хоч, що настільки здобулась на відвагу, що змогла рішучо відказати...

Але за хвилю знова віджив страх. А коли Алфельд таки здійснить свою погрозу?...

Годї! — рішила. Не могла инакше. Мусїла так поступити, бо-ж не мала средств, щоб заспокоїти Алфельдові домаганя.

Та — гейби в страху перед самотою — перейшла до синової кімнати, де застала його сидячого при вікнї із часописю в руках.

Жахнулась, поглянувши на його блїде, знищене лице. Кількома словами розповіла про розмову із Алфельдом. Відтак сказала:

— Ти знова п'янствував! Мерзко виглядаєш!

Змученими очима глянув на матїр.

— Нїщо дивного, коли чоловік заливає хробака! Щож тепер буде? А може ви все ще вижидаєте пана „ґрафа"?

Бароніха прикусила уста. В її очах блиснула ненависть. Нїчого не сказавши, приступила до вікна й задивила ся на вулицю.

Так — що тепер? Що станеть ся із нею?

— — — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

Підчас, коли бароніха із жахом вдивляла ся в будучність, Алфельд застановляв ся над тим, якби то пімстити ся на баронисї, не наражуючи себе на небезпеку.

— Допечу їй! — заскреготав зубами. — Пізнає, що я годен!

В задумі пішов дальше, від часу до часу воркаючи поодинокі слова.

Нараз попав на думку. Спинив ся.

— Так буде найкрасше — дійсно, чудесна думка. Красшого способу пімсти не знайду. Знаю, де мешкають обі. Добре що хоч ненароком попав на їхню адресу. Сейчас їх відшукаю.

І звернув в бічну вуличку, що вела на передмістє.

— — — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

У своїй кімнаті при вікні сиділа Лукія Герварт, пильно занята ручною роботою. Недалечко від неї лежала Лївія підобхавши руки під голову, поважно споглядаючи на свою подругу.

Від часу до часу перекидались словами.

Едита й батько Лївії, Раймунд фон Стеттен, не були в дома.

— Так радію, що ти знова вернула до здоровля, Лївіє. Тепер вже все змінить ся. Вже й батько твій вернув та очищений від зверненої на нього вини!...

— Ох, Лукіє! Коли-ж бо то ще на мені тяжить підозрінє убійства! Бач, я не могла доказати своєї невинности. А доки се не станеть ся, на мойому чолї все буде Каїнове пятно та люди мене оминати муть.

— Ні, Лївіє! — перебила Лукія. — Не дивись так чорно в будучність! Хто тебе знає, той певний, що ти сього не зробила. А твоє власне переконанє, що ти тут невинна, повинно тебе вспокоїти. Я-ж таки вірю, що правда побідить.

Підняла ся, підійшла до неї, та обнявши її сказала:

— Лївіє, я вже давно хочу з тобою про одно говорити, а знай, що мені дуже на сїм залежить... Ти знаєш, як дуже то Горст Вінтер бажає побачитись з тобою та, коли згодиш ся на се, звінчати ся.

Лївія схопила ся.

— Боже мій! Лукіє, не говори дальше! Ніколи, ніколи не буду жінкою Горста!

— Лівіє, чому силою в нещастє себе пхаєш? — лагідно вговорювала її Лукія. — Чи не знаєш, як він тебе кохає — прямо обожає? Скажи... Лукіє, аджеж він і твойому серцю милий?!...

Молода дівчина здрігнула ся. Її грудь сильно знимала ся. В очах блиснули слези.

— Лукіє! Не муч мене! — сказала по хвилї. — Я не хочу щоб він був нещасливий через мене, а моя неслава живо знищила би наше щастє. Не напирай на мене, Лукіє. Остав мене в супокою — від тепер лиш для мойого батька бажаю жити. Бачиш, Лукіє, я Богу вдячна, що хоч його менї вернув. Більше нїчого не бажаю!

Лукія сумно зітхнула. Вчера тільки що одержала лист від Горста, в якім її просив, щоб старала ся вговорити Лївію. Тому то сьогодня вона зовсїм поважно говорила із подругою в надії, що переконає її. Та пустий труд.

І знова настала мовчанка. Лївіїне серце переповнив біль. По її личку спливали слези, горячі слези болю. Вона нікому не говорила про се, як в безнадійній розпуці вона в день і в ночі тужила за своїм коханим. Вона знала, як він її кохає, як терпить в наслїдок розлуки, а однак — не могла инакше зробити, не могла задля нього!...

Та ось, дало ся чути легке стукане. Лукія підбігла до дверий, а коли їх втворила, відступила мимохіть: на порозї стояв старий, незнакомий їй мущина.

— Чи се ви — панна Герварт? — спитав, міряючи її пронизуючим поглядом.

— Так! — відповіла. — Чого вам потреба?

— Чи є в дома ваша старша сестра, панна Едита Герварт?

— Тепер нема. Але чи можу я знати, о що вам ходить?

— Прошу! Привела мене до вас вельми важна справа. А чи сестра живо верне? Бо я-б хотїв рівночасно з нею говорити!

— Незабаром верне! — відповіла Лукія зпровола, непевно. Мимо всього однак подала крісло дивному гостеви.

Алфельд — бо він се був — сїв, приглядаючись уряджeню та обом дївчатам.

Невдовзї дав ся чути в сїнях скорий хід, та до кімнати увійшла Едита, сердечно поздоровляючи присутних. Її блїде личко злегка забагрилось, очі блистїли тихою радїстю, виглядала прекрасно.

Алфельд підняв ся. На вид чужого мущини, Едита спинила ся та здивовано спитала.

— Хто се? Чого собі бажаєте?

— Я хотїв вас і сестру вашу просити о хвилю розмови. Маю вельми важні відомости і не хотївби, щоб при нашій розмові був хто чужий — сказав Алфельд, споглядаючи на Лївію.

— Говоріть свобідно! — відповіла Едита. — Супроти тої панї не маємо нїяких тайн!

Алфельд ще не рішав ся. Доперва коли Едита вдруге спитала чого бажає, він почав:

— Приходжу в поважній справі! Знаю вашу долю, знаю що баронова Герварт забрала від вас батьківське майно і знаю, що зможу вам допомогти здобути втрачені права.

Не зважаючи на їхнє здивованє, так дальше говорив:

Розуміеть ся, і я маю в сїм інтерес! Дуже легко вам допоможу осягнути втрачені права але і я самий не находжу ся в так добрих відносинах, щоб се мав зробити лиш із любови до ближнього. Тому все залежати ме від нашої згоди. Знаю, що із батьківщини вам мало що припало і гроший не маєте — коли ж дістану забезпеченє на письмі, що після виграня справи виплатите менї означену скількість гроший, я готов виступити в оборонї ваших прав.

Едита, що дотепер зовсїм рівнодушно заховувалась супроти незнакомого, зачудувалась. Незнакомий видав ся їй підозрілим, думала, що він зсунув ся із глузду. Живо переглянула ся з Лукією і відповіла:

— Мушу над сим подумати! Признаю ся, що менї дивним видаєть ся ваше поведенє... Що вас до того заставляє? Чому хочете відкрити справки баронової Герварт?

Алфельд всміхнув ся.

— Ще раз повтаряю, що баронова є зовсїм в моїх руках а знаю стілько, що вона сейчас може опинити ся у вязницї!

Лукія схопила ся із сидженя.

— Що ви кажете? — кликнула майже без віддиху. — Боже! Що знаєте про неї? Скажіть, скажіть нам все! О, я відчувала, що вона провинилась в тому, що наш бідний . . .

— Лукіє! — перебила їй Едита.

— Тепер нічого не можу сказати! — осторожно заявив Алфельд. — Прошу однак мені вірити, що те, що знаю, є дуже небезпечне для баронової Герварт. Коли отже паням залежить на сім, щоб я виявив отверто, що знаю, то прошу означити, яка нагорода мене чекає за мій труд, бож даром нічого не можна надіятись!

Едиті все ще неясним те було. Надумувалась, коли се нараз впало їй на думку, що се міг бути спільник баронихи. Очевидно прийшло між ними до спору і він рішив пімстити ся на ній.

Так розваживши, звернула ся до сестри:

— Можемо пристати на його бажанє! Нам лиха се не принесе. Коли додержить обітниці, буде у нас тоді спромога додержати угоди. Коли же противно, всякі наші з'обовязаня супроти нього будуть неважні!

Лукія кивнула головою на знак згоди, а тоді Едита, звертаючись до Алфельда, спитала:

— Кілько жадаєте?

Заявив досить високу суму. По короткій надумі Едита згодила ся на се.

— Думаю, що дістану запевненє на письмі?! — докинув Алфельд.

Едита приступила до стола, спитала про назвиско гостя та виписала з'обовязанє, в якім обі сестри годили ся виплатити Алфельдови за його поміч 20,000 золотих того самого дня, коли одержуть з поворотом батьківське добро.

Алфельд був вдоволений.

— Так, значить, справа покінчена, а я постараю ся додержати своє з'обовязанє. Дізнаєте ся пані чогось надзвичайного. І нема найменшого сумніву, що спадок отримаєте, моїм же завданєм буде, щоб се стало ся якнайскорше.

Поклонив ся й вийшов з хати.

Зацікавленє Лукії й Едити було легко зрозуміле. Треба було справді надіятись над'звичайних річий.

Едита розповіла тепер також сестрі які поговірки кружать про баронову Герварт та якого обману вона жертвою впала.

Лукія уважно прислухувалась, відтак же тремтячим голосом сказала:

— Се заслужена кара за те все, що вона нашому бідному батенькови зробила. О, я відчуваю, що вона також і смерть батькову має на свойому сумлїню! Тепер, Едито, маймо надію, що Бог зішле своє ясне проміне на нас і остаточно скінчить ся наша недоля!...

Змінило ся положенє: — Бароніха в найбільшій журбі перебувала свої хвилї, а зате серця Едити й Лукії оживлювала надія красшої будучности.

Поволи — але тим певнїйше наближав ся день заплати — день суду!

РОЗДІЛ CXXXIII.

БЕЗПЕЧНЕ МІСЦЕ.

В три днї після смерти Аделї Франконї та її чоловіка відбув ся похорон. Обоє спочали в одному гробі... Нї журба, нї нужда не розлучили їх за житя, не розлучила їх і смерть...

Над втвореним гробом стояла Ільона і Гейні. Він не розумів ще свойого сиротиньства, не здавав собі справи з того, що його постигло. Цікаво дивив ся на вінцї, які складали товариші помершим. А коли з Ільоною вертав домів, питав трівожно:

— Чи буду мешкати з тобою? Остану з тобою?

— Так Геню, покищо останеш зі мною! — говорила зворушена Ільона, водячи рукою по головцї бідного сирітку.

Нараз заплакав хлопчина:

— Сумно менї буде без мамочки — вона все була для мене така добра та так радувалась коли я їй цвітки приносив.

— Як довго тут будемо, носити меш цвітки на її гріб! — потішала його Ільона.

— Але вона їх не видіти ме, бо-ж вона там високо, у Бозї! — скаржилось дитя.

— Побачить, Геню, побачить. Вона все глядить з гори на тебе й радіє, коли ти чемний та добрий.

— Так, як батечко — правда? Мамочка його все так любила і мене наказувала, щоб я був так добрий і чемний як батечко!

Ільона не могла здержати ся від сліз.

Вернули до господи. Ільона щиро піклувала ся Геньом, щоб сирота не дуже відчував так тяжку втрату. Бавила ся із ним, оповідали казки, а хлопчина слухав уважно, з великим зацікавленем.

Вечером приспала його.

Біль стискав їй серце на думку: Хто пригорне хлопчину, коли її нестане.

— Бідна дитино! — шепотіла. — Відчуєш ти колись брак родичів! Гірка твоя доля, ой гірка!...

Приспавши дитину, вийшла, бо вже незабаром мало почати ся представлене.

Нинїшний виступ був дійсно дуже тяжкий для неї. Але й се перебула а після виступу вернула до господи і в задумі пізно в ніч сиділа побіч ліжечка спячого хлопчини. Згадувала про часи, коли вона ще мала матір — — —

Колиж заснула, мріяла про того, з яким мала надію знайти щастє, правдиве і чисте, а котрого так нагло втратила.

Ще два тижні оставали в сім місточку. Добре всім поводило ся а кождий се знав, що в значній мірі се поводженє завдячувати належить виступам Ільони й Ґорґа.

Остаточно вибрались дальше.

Ільона майже не відступала від осиротілого хлопчини, який до неї дуже привязав ся. Нові та многі вражіня були причиною, що дитя хвилево забуло про свою втрату.

Трупа здержувалась в кількох місцевостях. Скрізь доходи були знамениті та зі страхом вижидав директор прибутя до Адріянополя, де Ґорґо та Ільона мали їх оставити.

Аж ось спинили ся в Адріянополи.

Тут Ільона сейчас розвідала про адресу Ернеста Мурно, стрия малого Геня.

Розказували про нього, що став диваком. Був ще парубком і мешкав у величавій каменицї в цїлковитому від'осібненю, в окруженю двох послугачів та старої хазяйки.

Нїкого до середини не впускали й нїхто не знав, що там дїяло ся, бо й прислуга старалась не стикати ся зі світом.

Хоч такі вістки були, Ільона рішила таки попробувати, чи той богатий дивак прийме до себе братового сина. Тремтїла на саму думку про се, що проба може не поведеть ся та малий Гейні буде мусїв остати при цирковцях, та з ними разом вести житє бурлаче.

Одного дня — сонце так ясно тодї світило — вибрала ся із хлопчиком до Ернеста Мурно. Вбрала його в святочну одїж, а малому очі так радісно блистїли — не знав бо що його чекає — цїкаво приглядав ся новостям великого міста, не будучи в силї начудуватись всьому.

Ільона знова майже не чула його щебету. Думала над тим, якби то зворушити серце богача, щоб він дитя приймив до себе та полюбив.

Ось і станула на місцї. Подзвонила.

Після довгого вижиданя в брамі відчинило ся віконце та явив ся в ньому старий слуга.

— Хто тут? — спитав грубо.

Ільона почула як їй грімко товчеть ся серце. Відповіла тремтячим голосом:

— Бажаю говорити із паном Мурно! Приношу йому вістку про брата Алберта!

Слуга підозріло глянув на неї та хлопця. Відтак запер віконце й нї словечка не сказавши відійшов.

Після кількох хвилин знова явив ся послугач та воркнув злісно:

— Пан Мурно велїв сказати, що немає нїякого брата та з нїким не бажає говорити!

Сейчас же запер віконце.

Ільона остала безрадною. В її очах закрутили ся слези. Похилила ся над дитиною та поцїлувала в головку, немов сим хотїла відплатити заподїяну кривду.

А дитя сказало:

— То злий чоловік! Не хоче нас пустити! Чи се правда, що то мавби бути брат мойого батенька?

Ільона кивнула головою — говорити не була в силї, бо слези в горлї давили.

— О, то він необрий, мій батенько лїпший!

Ільона сама не знала, що почати. Споглядала у вікна, немов в надії, що Ернест Мурно там явить ся. Відтак взяла дитя за руку і сказала:

— Ходи, Геню! Завтра сюди вернемо. Може тодї прийме нас твій стрий, коли дізнаєть ся, що ти є сином його брата, та що твій батько вже не жиє!

Не добачила, що злегка втворило ся в горі віконце, а звідтам вихилив ся якийсь нахмарений мущина. Він почув послїдні слова Ільони та, в хвилю коли обоє забирали ся до відходу, кликнув:

— Що се за дитина?

Ільона жахливо відвернула ся. У вікні заглянула чоловіка і зараз пізнала, що се мусїв бути Ернест Мурно.

В її очах блиснула надія. Скоро вернула під дім і сказала:

— Се є синок вашого брата, пане Мурно! Бідний Алберт помер нагло перед кількома тижнями, а сейчас за ним померла і його жінка! Дитя остало саме, а я, на прохання вмираючої матері, привезла його сюди, щоб вас просити о милосердє та опіку над бідним сиротою.

Мурно стояв непорушно. Мовчав. Відтак острим поглядом змірив Ільону та відрубав:

— Пождїть хвильку. Слуга вас впустить. Хочу приглянути ся хлопцеви.

Голос його був холодний. Ільона вже прямо бояла ся оставляти то ніжне, шляхотне сотворінє в того насупленого чоловіка, що не знав, що то доброта й любов...

За хвилю втворено двері, Ільона переступила поріг. Слуга повів їх на гору. Було там все добірно уладжено, що свідчило про заможність хазяїна.

Слуга втворив двері до одної з кімнат і казав їм туди увійти.

Кімната була виставно прибрана, після східного звичаю. Не було там нікого, але за кілька хвилин втворили ся бічні двері та повільним ходом увійшов туди Ернест

Мурно. Свирлуючим поглядом вдивив ся в дитину, що трівожно притиснула ся до своєї товаришки.

Дивак навіть руки не подав хлопцеви, ні щирого слова до нього не промовив. Станув перед Ільоною і спитав:

— Се їх дитя? Неподібне ні до батька, ні до матері! — а звертаючись до хлопця, спитав остро: — Як називаєш ся?

— Гейні! — відповіло хлопя, ховаючись поза Ільону.

— А ви, пані, хто? — знова рубашно спитав Ільону.

— Належу до трупи, в якій були також ваш брат і братова — відповіла Ільона майже шепотом. — Ваша братова хоріла довгий час, а її чоловік пережив дуже тяжкі хвилї.

Хвилю тревала мовчанка.

— Самий так хотів! — остро відрубав Мурно. — Хтож йому казав з нею вінчатись та мій дім оставляти. Я-ж остерігав його, однак він засліплений пігнав у пропасть!

Ільонї станули слези в очах.

— Ваш брат ніколи не жалїв того, що зробив, бо жінку свою кохав безмірно! — відповіла поважно, споглядаючи на Мурна зовсім без страху. — Бідна Аделя много перетерпіла. В той нещасний вечір — коли при її постелї вже смерть вижидала — ваш брат виступив, без відома жінки, із штукою ликаня мечів, щоб заробити на кусок хлїба для родини.

Підчас тої небезпечної продукції надбіг Гейні з криком, що мати вмирає. Нещасний чоловік зробив неосторожний рух — а в пролику стремів ще меч... Ваш брат погиб. Його жінка не дізнала ся, що її коханий Алберт попращав ся зі світом в хвилю, коли й вона борола ся зі смертю. Вмерла із тою думкою, що дитинї остав ще батько. А тепер Гейні не має вже нікого на світї — крім вас, пане!

Мурно слухав, не зраджуючи ні найменшого зворушеня. Після хвилї сказав:

— А, розумію! Тепер надієте ся, пані, що я — як одинокий свояк — заопікую ся хлопцем і задержу його у себе?

— Так! — заявила Ільона поважно й рішучо. — Се є вашим обовязком, пане. Дитя остаточно немає нікого близшого на світї. А великою жертвою для вас се не бу-

де — ви-ж богатий і не тяжко вам буде взяти в опіку бідного сироту. А за ваше милосердє, Бог вам стократ відплатить!

Мурно відвернув ся й підійшов до вікна. Якийсь внутрішний голос шептав Ільоні, що її слова зворушили богатого дивака.

Вона так дальше говорила.

— Ви богаті, але самітні! Не много радости в житю ви зазнали, а й тепер не маєте нікого, когоб мали покохати. О, прошу, возьміть то дитя в свою опіку. Покохаєте його, та бодай тепер зазнаєте троха щастя! Се дитя добре, а ви пізнаєте що се радість і щастє, а воно за трошка любови вам вдячним буде.

Мурно нараз відвернув ся. Лице його зраджувало велике схвильованє. В очах появивсь якийсь инший блиск, вираз лиця змінив ся. Приступив до Ільони й шепотом спитав:

— Хто вам, пані, казав, що моє житє було сумне та без любови?

— Аделя!

Мурно здрігнув ся й скоро відвернув лице.

— Вона! — шепнув. — Так, вона знала, що ніколи вже другої не покохаю, а однак так нещасливим мене вчинила . . .

— За те тепер посилає вам своє дитя! В опіку вам віддає. Задля неї полюбіть то дитя! Вмирала із тою надією, що не відопхнете від себе її чоловіка, ні дитину!

Суха стать Мурна нервово здрігнулась. Мовчав в задумі. Ільона з напруженєм йому приглядалась.

— Пане — дитя змарніє, коли не знайде у вас охорони. Волочитись ме із нами скрізь по світу — нігде не знайде ні супокою, ні опіки. А тоді — ви перед Богом будете мусіли відповісти за житє тої дитини, що є вам так близькою. Змилосердіть ся — прошу вас — над тим нещасним хлопям, а Бог вам вашу ласкавість винагородить!

Мурно глянув на неї й непевно спитав:

— А чи й ви, пані, остали би при дитині? Я не можу нею займати ся. Не розумію ся на тім. Але може ви . . .

Ільона заперечила головою.

— Не можу остати — вертаю до вітчини — хоч як тяжко мені розлучати ся з дитиною.

Мурно задумав ся. Відтак подзвонив. Незабаром увійшла туди старша вже, поважна, з дуже милим лицем жінка.

— Пані Вільде! — сказав Мурно знова рубашно. — Прислали мені сюди того хлопця. Се син мойого брата! Знаєте, що мій дім не уладжений для дітий — що зробити з малим?

Прибувша через хвилю приглядала ся дитині а на її лици відбило ся глубоке милосердє. Похилила ся над Геньом й кликнула тремтячим голосом:

— Се дитя вашого брата? Так, так! Має очі Алберта! Чи ви доглянули, пане?

Мурно підійшов до дитини, уважно глянув але мовчав.

— І ви хотіли би дитину відправити? — майже з докором говорила стара. — Чому так, пане? Чейже не маєте ніякої мети в житю вашому. Я опікуватись му дитиною, як власною. Коли згодите ся на се — остану надальше у вас!

Мурно зачудуваний глянув на неї.

— Останете? — спитав. — Відкликуєте своє виповіджене?

— Так! Я хотіла вас оставити й вертати в Німеччину, бо не могла знести того тут самотинного житя. А однак, коли мені дасьте того хлопчину, коли зможу піклуватись ним — то радо остану!

В очах Ільони блиснули слези щастя. Вхопила шляхотну жінку за руки й зворушеним голосом вишептала:

— Бог вам се, пані, нагородить!

Після довшого надуманя й отяганя Мурно підійшов до хлопчика, з яким вже пані Вільде бавила ся та більш ввічливо промовив:

— Так добре! Нехай остане, коли ви, пані, займете ся ним, бо я того обовязку не можу на себе взяти, не можу позбути ся свойого супокою.

Ільона подала йому руку, яку Мурно якось непевно, гейби нерадо приймив.

— Дякую вам, пане! — сказала.

А в тих словах було стільки вдячности, стільки щастя...

Відійшла з Геньом і з панею Вільде, котра повела її до свойого мешканя. Була се ясна, велика, вигідно уладжена кімната.

— Розкажіть мені тепер, пані, що знаєте про дитину та її родичів! — просила пані Вільде. —Я така щаслива, що ви мені ту дріботу привели!... Я вже давно із ними — яких 20 літ — ще у Відни я провадила хазяйство пана Мурно, котрий так привик до мене, що на його прохання, із ним аж сюди заїхала. Але в чужому краю почуваю ся дуже нещасливою й така туга мене обняла, що я отсе виповіла своє місце. Хотіла вертати до свояків.

— Але тепер останете ,пані? — перебила їй Ільона.

— Розуміеть ся! Дитина ся все змінила. Бачите, пані, я знаю наскрізь пана Мурна. Я вже привикла до рубашности і знаю, що він є ліпший, як хоче із себе показати. Я переконана, що після кількох тижнів він хлопця сердечно полюбить. А тоді хлопчину жде, чудесна будучність, бо пан Мурно не має нікого! Я-ж заопікую ся маленьким. І потрафлю!... І я також мала дитя, але Бог в двайнайцятій весні житя покликав його до себе! Коли-ж тепер я побачила хлопчину, подумала сейчас: ось Бог тобі його зіслав! Так тепер і ти зазнаєш щастя й радости в самотинному житю... Будьте-ж, пані, спокійною — впевняла стара крізь плач — я покохаю дитя й заопікую ся ним, як власним.

Ще годину перебула Ільона з добродушною старенькою Вільде, котрій розповіла про сумну долю родичів Геня. Вже коли збирала ся до виходу, втворили ся двері й до середини увійшов пан Мурно. Наближив ся до Ільони і сказав:

— Я вам ще, пані, навіть не подякував щиро за се, що взяли в опіку дитину. Се дуже гарний вчинок! Можете бути спокійні. Дитина в руках пані Вільде знайде як найкрасшу опіку, а і я — тут голос знизив — зроблю все, що лиш в моїй силі буде.

Коли Ільона хотіла дякувати, нерадо махнув рукою й живо відійшов.

— А бачите, пані! — раділа пані Вільде. — Такий він! Так будьте-ж спокійні. Хлопця він полюбить і се в короткому часі!

Коли Ільона пращала ся із Генем, прямо не могла здержати ся від сліз.

Відчувала, що в її серцю остане болюча пустка, бо в послідних днях була майже безперервно з дитиною та сердечно її полюбила. І Геньо плакав і не хотів її пустити, так що вона майже силою вихопилась із його маленьких рученят. Пані Вільде притиснула його до себе й старала ся заспокоїти. Тоді то доперва Ільона з поспіхом вийшла.

Була щасливою, що забезпечила дальше істноване сироти. З вдякою підняла в гору очі, й вишептала:

— О, дякую Тобі, Боже, на небесіх! Благослови тому, що над дитиною змилосердив ся! Благослови і тій жінці, що материнською любовю окружила сироту!

РОЗДІЛ CXXXIV.

В РУКАХ ВОРОГІВ.

Коли доктор Бравер розійшов ся з Єленою і вернув домів, почав застановляти ся над пляном увільненя її, а тоді побачив, що насувають ся поважні трудности. Ніч перевів безсонно. А доперва над ранком впав на думку, щоб для свойого наміру з'єднати собі сестру Мербаха.

Коли перед полуднем ще раз відвідав хорого, якраз при ліжку застав його сестру. Оглянув хорого а відтак зараз почав із дівчиною говорити про свій намір. Розповів їй, що Єлену силою увели, та що її батько з розпуки тяжко захорів. Сим старав ся її зворушити, що й повело ся йому.

Відтак, за допомогу обіцяв їй досить поважну суму гроший. По короткій надумі пристала на се.

НОВІ КНИЖКИ

Твори Олеся (поезії)	5
Панна ді Мопен — роман	.90
На воді — роман	.60
Всесильний доляр	.60
Серед куль	.15
Бо війна війною	.15
Рідні гості	.15
Мірти й кипариси	.40
Сурма, січові пісні	.35

РЕКОРДИ УКР. КАПЕЛІ

15032 Почаївська Божа Мати.
Через поле широке.
15033 Верховино.
Ой у полі Барвинок.
15034 Ой горе калині.
Щедрик. Коза.
15035 Ой сивая зазуленька.
Коломийка. В Йордані.
по $1.50 за подвійний рекорд

M. PASICHNIAK
216 DUFFERIN AVE., WINNIPEG, MAN.

ФЛІРТ

або

ТИХА РОЗМОВА ЗАЛЮБЛЕНИХ

600 ПИТАНЬ ТА ВІДПОВІДЕЙ

НОВЕ СПРАВЛЕНЕ ВИДАНЕ

Ціна 50 цт.

Коли хочете весело забавити ся чи то в товаристві, чи в дома в гуртку знакомих — то купіть собі ФЛІРТ. Ся забава є вельми цікава так для молоді, як і старших.

56-ий СШИТОК СЬОГО ВЕЛИКОЇ ПОВІСТИ ВИЙШОВ З ДРУКУ ДНЯ 29-го ЛЮТОГО 1924 р.